

DOI: 10.33663/0869-2491-2026-37-752-762

УДК 340.12:[004:174]

В. В. ГАРАЩЕНКО,аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України*

ORCID: 0009-0004-8389-0869

ПРАВОВІ ТА ЕТИЧНІ ВИМІРИ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті здійснено науковий аналіз правових та етичних вимірів цифрової компетентності в контексті сучасної трансформації суспільства. Досліджено еволюцію цифрової компетентності як юридичної конструкції: від технічної навички до фундаментальної міждисциплінарної категорії та обов'язкового елементу спеціального правового статусу фахівця відповідної галузі. На основі аналізу законодавства та судової практики обґрунтовано статус цифрової компетентності як презумпції професійної придатності фахівця.

Концептуалізовано етико-правову архітектуру компетентності як триаду взаємодетермінованих елементів (кібербезпека, професійна етика, медіаграмотність) та виокремлено три моделі її регулювання: державного імперативу, професійної кваліфікації та соціального партнерства. Доведено, що конвергенція правових та етичних норм є передумовою забезпечення правомірної суб'єктності особи та захисту прав людини у цифровому просторі та системі професійних комунікацій.

Ключові слова: цифрова компетентність, юридична конструкція, професійна етика, презумпція професійної придатності, цифрова трансформація, кібербезпека, медіаграмотність, соціальне партнерство, судова практика.

Harashchenko Vadym. Legal and ethical dimensions of digital competence

The article provides a scientific analysis of the legal and ethical dimensions of digital competence in the context of modern societal transformation. The evolution of digital competence as a legal construct is explored: from a technical skill to a fundamental interdisciplinary category and a mandatory element of the special legal status of a specialist in the relevant field. Based on the analysis of legislation and judicial practice, the status of digital competence as a qualification prerequisite and a normatively expected standard of a specialist's professional fitness.

The ethical and legal architecture of competence is conceptualized as a triad of interdependent elements (cybersecurity, professional ethics, media literacy), and three models of its regulation are identified: state imperative, professional qualification, and social partnership. It is proved that the convergence of legal and ethical norms is a prerequisite for ensuring the legitimate subjectivity of an individual and protecting human rights in the digital space and the system of professional communications.

* **Harashchenko Vadym**, Postgraduate Student of Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

Keywords: *digital competence, legal construct, professional ethics, presumption of professional fitness, digital transformation, cybersecurity, media literacy, social partnership, judicial practice.*

Вступ. Цифрова трансформація сучасного суспільства зумовлює фундаментальне переосмислення ролі інформаційних технологій у професійному середовищі, освітньому просторі та системі публічного управління. Це актуалізує питання формування цифрової компетентності як кваліфікаційної передумови та нормативно очікуваного стандарту професійної придатності фахівця.

У сучасному правовому дискурсі України спостерігається парадигмальна еволюція конструкту «цифрова компетентність»: від вузькотехнічного інструментарію володіння інформаційно-комунікаційними технологіями (далі – ІКТ) до статусу комплексної міждисциплінарної категорії, що інтегрує правові, етичні, психолого-педагогічні та управлінські складові. Нормативне закріплення цифрової компетентності як невід’ємного складника професійного статусу фахівця та критерію належного виконання трудової функції на тепер набуває відображення у спеціальному законодавстві та правозастосовній практиці.

Водночас висока інтенсивність цифровізації суспільних відносин суттєво випереджає розвиток регуляторних механізмів, що спричиняє появу низки етико-правових колізій. Зокрема, йдеться про виклики у сферах кібербезпеки, захисту персональних даних та цифрової етики. За таких умов постає об’єктивна потреба в концептуальному аналізі правових та етичних вимірів цифрової компетентності, що уможливить обґрунтувати цілісну модель, яка б гармонійно поєднувала нормативно-регулятивні та морально-ціннісні засади. Викладене зумовлює актуальність обраного напрямку наукового пошуку.

Огляд літератури. Проблематика цифрової компетентності протягом останніх десятиліть пройшла шлях від вузькотехнічного розуміння до статусу фундаментального міждисциплінарного концепту. Досліджуючи генезу поняття, О. Білоус слушно зауважує, що у європейському науковому дискурсі нині немає сталої термінологічної визначеності: паралельно використовуються категорії «цифрова компетентність», «цифрова грамотність» та «ІКТ-компетентність»¹.

У зарубіжних дослідженнях (Л. Ломаякі, А. Кантосало, М. Лаккала)² цифрова компетентність інтерпретується як «межове» (boundary) поняття, яке об’єднує нормативно-стратегічні пріоритети держави, науково-педагогічні здобутки та практичний досвід цифрової взаємодії. Такий підхід дає змогу розглядати цифрову компетентність не лише як сукупність технічних навичок, а як складний соціоправовий феномен, що формується під впливом державних стратегій та освітніх стандартів.

Ключовим етапом концептуалізації терміна стала розробка європейських рамкових моделей DigComp (А. Феррарі)³ та DigCompEdu (К. Редекер,

І. Пуні)⁴, які структурували цифрову компетентність як тріаду знань, умінь та ціннісних орієнтирів (ставлень), що диференційовані за п'ятьма змістовими сферами та відповідними рівнями володіння. Важливо, що категорія «ставлення» (attitudes) у цих моделях виступає етико-деонтологічним стрижнем компетентності, оскільки визначає готовність особи до відповідальної, критичної та безпечної взаємодії у цифровому середовищі. Ці напрацювання стали методологічним підґрунтям для стандартизації підходів щодо оцінювання цифрових навичок на наднаціональному рівні. Особливої ваги для правової доктрини набувають висновки А. Феррарі, яка обґрунтовує дуалістичну природу цього явища: цифрова компетентність постає водночас як вимога суспільства та фундаментальне право громадянина, необхідне для повноцінного функціонування в сучасних реаліях.

В українській науковій школі домінує психолого-педагогічна парадигма дослідження (В. Биков, Н. Морзе, С. Литвинова, О. Спирін, О. Овчарук), у межах якої цифрова компетентність інтерпретується як фундаментальний складник професійної кваліфікації. Важливим доповненням є праці Т. Семигіної та В. Федюка, які розглядають її як інструмент регулювання ринку праці та модернізації трудових ресурсів⁵.

Правовий вимір цифрової компетентності набув відображення у працях О. Баранова, І. Арістової, К. Белякова, В. Теремецького та Ю. Барабаша. Зокрема, науковці аналізують трансформацію правосуб'єктності особи в цифровому просторі та аспекти інформаційної безпеки. Проте попри наявність ґрунтовних праць категорія «цифрова компетентність» тривалий час розглядалася переважно як допоміжна технічна характеристика, а не як об'єкт правового регулювання чи елемент спеціального правового статусу особи.

Узагальнення зарубіжних і національних досліджень є основою для висновку, що на європейському рівні вже сформовано ґрунтовні концептуальні засади цифрової компетентності (зокрема, у межах рамкових моделей DigComp і DigCompEdu), однак питання її правової природи як «права-обов'язку», моделей нормативного регулювання та етико-деонтологічних вимірів у національній правовій доктрині залишаються дослідженими лише фрагментарно.

Постановка проблеми дослідження. Незважаючи на значний прогрес у розробці теоретичних засад цифрової компетентності та її поступову імплементацію у правову систему України, низка ключових аспектів залишається об'єктом наукових дискусій і потребує доктринального уточнення. Чинний масив нормативно-правових актів, професійних стандартів і стратегічних документів лише фрагментарно закріплює вимоги до цифрової компетентності різних категорій фахівців, що підтверджує відсутність уніфікованої національної рамки цифрових компетентностей із чітко визначеними рівнями та критеріями їх оцінювання.

Недостатньо системно досліджено й інтеграцію етичних компонентів, як-от, цифрового етикету, медіаграмотності, критичного мислення, кібербез-

пеки та захисту персональних даних, у структуру цифрової компетентності як правової категорії.

Отже, постає об'єктивна потреба в системному теоретичному осмисленні та концептуалізації правових і етичних вимірів цифрової компетентності в українській правовій доктрині. Це дасть змогу визначити її роль у модернізації правового статусу фахівців різних галузей, а також забезпечити належну реалізацію ними професійних функцій і гарантування основоположних прав людини в умовах цифрової трансформації.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в комплексному науковому аналізі правових та етичних вимірів цифрової компетентності крізь призму сучасної української правової доктрини та законодавства, а також у визначенні її ролі у трансформації професійного статусу фахівця та забезпеченні прав людини в цифровому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Процес нормативно-правової регламентації цифрової компетентності в Україні розпочався з офіційного закріплення цього терміна у спеціальному законодавстві. Зокрема, дефініція «цифрова компетентність» уперше була врегульована у наказі МОН України від 12.01.2021 № 33⁶ як здатність використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язання освітніх, ігрових завдань на основі набутих елементарних знань, умінь, позитивного ставлення до комп'ютерної та цифрової техніки. Останній складник – «позитивне ставлення» – фактично заклав первинні етико-психологічні засади розуміння цієї категорії.

Подальша нормативна еволюція досліджуваного концепту пов'язана із прийняттям наказу МОН від 17.02.2021 № 216⁷, згідно з яким цифрова компетентність була віднесена до переліку ключових компетентностей фахівця. Це свідчить про її офіційне визнання як невід'ємного складника професійної підготовки та трансформацію з вузькотехнічного інструментарію в міждисциплінарну категорію, що інтегрує правові, етичні та педагогічні виміри.

Найбільш ґрунтовна концептуалізація поняття «цифрова компетентність» представлена в Концепції розвитку цифрових компетентностей, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 167-р.⁸ Згідно з Концепцією цифрова компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів та інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій, що забезпечує здатність особи успішно соціалізуватися, здійснювати професійну та/або навчальну діяльність із використанням таких технологій. У цьому контексті, як справедливо зазначають Т. Семигіна і В. Федюк, цифрова компетентність виступає базовим параметром професійних стандартів нового покоління. Це дає змогу об'єктивувати вимоги до працівника, перетворюючи їх із декларативних побажань на чіткі критерії професійної придатності, що виступає дієвим інструментом нормативного впливу на якість людського капіталу в умовах цифровізації.

Водночас Концепція також окреслює низку системних проблем, що гальмують розвиток цифрових компетентностей в Україні: відсутність уніфікованої національної рамки цифрових компетентностей, неузгодженість професійних стандартів і відсутність цілісної системи моніторингу й сертифікації. Зазначені виклики актуалізують потребу у формуванні комплексної державної політики, яка б гармонізувала правові вимоги з етичними засадами цифрової культури, створюючи умови для повноцінної реалізації людиною своїх прав у цифрову епоху.

Важливим етапом нормативно-правового забезпечення державної політики у сфері цифровізації став наказ МОН України від 29.11.2022 № 1068, який закріпив цифрову компетентність як невід’ємний компонент кваліфікаційної характеристики керівника закладу дошкільної освіти⁹. Документ акцентує увагу на здатності управлінця не лише використовувати ІКТ, а й забезпечувати кібербезпеку освітнього середовища та здійснювати електронний документообіг. Це підкреслює, що цифрова грамотність керівника має чітко виражений етико-правовий вимір, пов’язаний із забезпеченням захисту персональних даних та прозорістю і підзвітністю управлінських рішень. Системне бачення цих процесів було також закладено у проєкті Концепції цифрової трансформації освіти і науки України до 2026 року, який, хоча і не був прийнятий, однак став важливим доктринальним орієнтиром, що інтегрує вимоги щодо формування цифрових компетентностей із принципами академічної доброчесності та етичними стандартами використання технологій¹⁰.

Новий етап розвитку нормативно-правового забезпечення цифрової трансформації ознаменувався схваленням Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності до 2030 року (WINWIN), яка розглядає цифрову компетентність як ключовий ресурс людського капіталу в умовах інноваційної економіки, демонструючи перехід до комплексного бачення цифрового суспільства, у центрі якого перебуває людина та її етична відповідальність¹¹.

Особливого значення набуває поглиблення концепції цифрової компетентності у професійних стандартах. Так, у стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» вона визначена як ключова, що передбачає здатність педагога поєднувати створення цифрового контенту з дотриманням норм цифрової етики¹².

Аналогічний підхід реалізовано у професійному стандарті державного службовця¹³, який визначає цифрову компетентність як базову вимогу до ефективного управління публічними ресурсами. У цьому контексті цифрові навички державного службовця пов’язані не лише з технічним володінням цифровими інструментами, а й з етикою інформаційної взаємодії, відкритістю даних і прозорістю управлінських процесів.

Подібний підхід простежується й у сфері охорони здоров’я. Відповідно до ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров’я»¹⁴ цифрова компетентність працівників сфери охорони здоров’я – здатність упевнено, фахово, відповідально використовувати цифрові технології у

професійній діяльності, а також для безперервного професійного розвитку з метою досягнення цілей охорони здоров'я, організації та надання медичної та/або реабілітаційної допомоги населенню, що охоплює, зокрема, цифрову та інформаційну грамотність, цифрову комунікацію та співпрацю, використання цифрових технологій, кібергігієну та кібербезпеку.

Згідно з пунктом г) ст. 78 зазначеного Закону медичні, фармацевтичні працівники та фахівці з реабілітації зобов'язані постійно підвищувати рівень професійних знань і майстерності, зокрема й рівень цифрової компетентності.

Практичне значення цих норм набуло відображення також у судовій практиці. Так, у справі № 932/5830/24 про визнання протиправними та скасування наказів про накладення дисциплінарних стягнень, звільнення з роботи, поновлення на роботі та виплату середнього заробітку за час вимушеного прогулу, суд, дослідивши посадові обов'язки та локальні нормативні акти закладу охорони здоров'я, дійшов висновку, що лікар, як фахівець з вищою кваліфікаційною категорією, зобов'язаний підтримувати належний рівень цифрової компетентності, зокрема, володіти навичками роботи в електронних медичних системах («Каштан») і вчасно проходити навчання або самоосвіту відповідно до наказу керівництва закладу.

У рішенні суду зазначено, що цифрова компетентність є невід'ємною складовою професійної кваліфікації медичного працівника, а її відсутність або недбале застосування може призвести до порушення прав пацієнта на доступ до медичної допомоги, гарантованого законом. Водночас суд наголосив на обов'язку роботодавця щодо забезпечення працівникам належних умов для підвищення кваліфікації та доступ до офіційних освітніх платформ¹⁵.

Судова практика демонструє поступове закріплення цифрової компетентності у сфері охорони здоров'я як елементу правового статусу медичного працівника та критерію його професійної відповідальності. У такий спосіб цифрова компетентність виходить за межі суто освітньо-технологічного підходу, набуваючи правового та етичного змісту, що інтегрує вимоги до якості професійної діяльності, захисту прав пацієнтів і дотримання стандартів медичних послуг. Цей процес відображає еволюцію наукових і практичних уявлень про цифрову компетентність – від суто технічної навички до системної професійно-правової категорії, яка визначає рівень професіоналізму, правосвідомості та готовності фахівця діяти в умовах цифрової трансформації суспільства.

Сучасна правова доктрина розглядає етичну складову цифрової компетентності як невід'ємний елемент професійної етики в умовах цифровізації. Вагомим підтвердженням цієї тези є позиція ЮНЕСКО, викладена в аналітичній записці «Цифрова грамотність в освіті». У документі акцентується, що структура цифрової грамотності обов'язково має охоплювати знання та вміння щодо етичного використання ІКТ¹⁶. Це підкріплює висновок про те,

що етичні принципи є засадничим елементом професійної кваліфікації та етики фахівця в сучасних умовах.

Аналіз професійних стандартів і програм підвищення кваліфікації свідчить, що цифрова грамотність сьогодні невіддільна від норм професійної етики: поваги до приватності та гідності особи, конфіденційності та суворого дотримання стандартів захисту персональних даних.

Ключовим компонентом цієї структури є цифровий етикет (нетикет), який у правовому дискурсі трактується як система нормативно-етичних регуляторів, що забезпечують безпеку та довіру в онлайн-середовищі. Відповідальна професійна комунікація в мережі передбачає не лише технічну здатність фахівця до використання цифрових засобів, а й свідоме недопущення деструктивних дій (кібербулінгу, розпалювання ворожнечі, маніпуляцій). Це актуалізує вимогу до працівника володіти навичками ненасильницького спілкування та цифрового самоконтролю, що в юридичному сенсі виступає важливим чинником запобігання протиправній поведінці та гарантування дотримання професійно-етичних стандартів.

Окремий масив доктринальних проблем пов'язаний із медіаграмотністю та критичним мисленням. В умовах надмірного поширення дезінформації та гібридних загроз критичне оцінювання контенту трансформується у ключовий елемент цифрової компетентності. У межах правової доктрини обґрунтовується, що низький рівень інформаційної гігієни спричиняє деформацію правосвідомості, викривлення морально-ціннісних орієнтирів та підриває довіру до демократичних інститутів. Тож здатність до верифікації інформації стає не лише особистою навичкою, а й правовим інструментом забезпечення інформаційної безпеки та публічного порядку.

Отже, етико-правова конструкція цифрової компетентності становить триаду взаємодетермінованих елементів: кібербезпеку та захист даних (нормативно-технічний аспект), цифровий етикет (комунікативно-деонтологічний аспект), а також медіаграмотність й критичне мислення (когнітивно-захисний аспект). У своїй єдності ці компоненти визначають модель правомірної професійної поведінки особи в цифровому середовищі. Конвергенція етичних викликів і правових імперативів цифровізації зумовлює необхідність цілісного підходу, за якого цифрова компетентність трансформується з прикладного інструментарію у фундаментальну правову засаду реалізації та захисту прав людини в умовах глобальних технологічних трансформацій.

Висновки. Аналіз нормативних актів, наукових підходів та матеріалів судової практики свідчить про трансформацію цифрової компетентності з вузькотехнічної навички у фундаментальну міждисциплінарну категорію. Будучи невід'ємним елементом спеціального правового статусу фахівця у певній галузі (освіта, медицина, державне управління), вона становить кваліфікаційну передумову та нормативно очікуваний стандарт професійної придатності і водночас слугує критерієм належного виконання службових обов'язків, інтегруючи правові, етичні та управлінські параметри діяльності.

У межах сучасної правової доктрини можна виокремити щонайменше три моделі регулювання цифрової компетентності: модель «державного імперативу», що передбачає обов'язок держави щодо формування цілісної нормативно-організаційної інфраструктури цифрового розвитку; модель «професійної кваліфікації», яка трактує цифрову компетентність як обов'язкову умову доступу до професії та її провадження; модель «соціального партнерства», за якої підтримання актуального рівня цифрових навичок є предметом спільної відповідальності роботодавця та працівника.

Слід наголосити на важливості конвергенції правових та етичних вимірів цифрової компетентності. Етичні компоненти: цифровий етикет, медіаграмотність і критичне мислення, де-факто стають правовими вимогами до безпеки та прозорості інформаційної взаємодії. Без їх дотримання неможливо забезпечити захист персональних даних і повагу до прав та свобод людини в цифровому просторі.

У підсумку, обґрунтована в дослідженні етико-правова конструкція цифрової компетентності постає інституційним підґрунтям культури відповідальної поведінки в системі електронних публічних і професійних комунікацій. Саме ця конструкція є фундаментом, що забезпечує стійкість демократичних інститутів, ефективність інноваційної економіки та належний захист правопорядку в умовах глобальної цифрової трансформації.

1. Білоус О. В. Поняття компетентності вчителя у сфері ІКТ у європейському освітньому просторі. *Вища освіта України*. 2014. № 54. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7266/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf> 2. Ilomäki L. The effects of ICT on school: teachers' and students' perspectives. Doctoral dissertation. Department of Teacher Education: Annales Universitatis Turkuensis, 2008. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/09a6/2d0c51d773656626d90122a5601e5003050b.pdf> 3. Feppari A. DIGCOMP: a Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC83167> 4. Christine Redecker, Yves Punie. European Framework for the Digital Competence of Educators. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466> 5. Семігіна Т. В., Федюк В. В. Цифрова компетентність як інструмент регулювання ринку праці. *Економіка та суспільство*. Випуск 40 / 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/40> 6. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ МОН від 12.01.2021 № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text> 7. Про затвердження методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом: наказ МОН від 17.02.2021 № 216. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0216729-21#Text> 8. Концепція розвитку цифрових компетентностей: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> 9. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти»:

наказ Міністерства освіти і науки України від 29 листопада 2022 р. № 1068. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1068729-22#Text> **10.** Концепція цифрової трансформації освіти і науки України на період до 2026 р.: проєкт. URL: <https://mon.gov.ua/news/kontseptsiya-tsifrovoi-transformatsii-osviti-i-nauki-mon-zaproshue-do-gromadskogo-obgovorennya> **11.** Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках: розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 р. № 1351-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text> **12.** Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> **13.** Про затвердження Типових професійно-кваліфікаційних характеристик посадових осіб місцевого самоврядування: наказ Національного агентства України з питань державної служби від 07.11.2019 № 203-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v203-859-19#Text> **14.** Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> **15.** Постанова Дніпровського апеляційного суду від 09 липня 2025 року м. Дніпро у справі № 932/5830/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128761431> **16.** UNESCO Institute for Information Technologies in Education (2011). Digital Literacy in Education. Policy brief. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214688.pdf>

References

1. Bilous O. V. Poniattia kompetentnosti vchytelia u sferi IKT u yevropeiskomu osvritnomu prostori. *Vyshcha osvita Ukrainy*. 2014. № 54. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7266/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf> (in Ukr.).
2. Ilomäki L. The effects of ICT on school: teachers and students perspectives. Doctoral dissertation. Department of Teacher Education: Annales Universitatis Turkuensis, 2008. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/09a6/2d0c51d773656626d90122a5601e5003050b.pdf>
3. Ferrari A. DIGCOMP: a Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC83167>
4. Christine Redecker, Yves Punie. European Framework for the Digital Competence of Educators. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466>
5. Semyhina T. V., Fediuk V. V. Tsyfrova kompetentnist yak instrument rehuliuвання rynku pratsi. *Ekonomika ta suspilstvo*. Випуск 40 / 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/40> (in Ukr.).
6. Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnoho standartu doshkilnoi osvity) nova redaktsiia: nakaz MON vid 12.01.2021, № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text> (in Ukr.).
7. Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity za kompetentnisnym pidkodom: nakaz MON vid 17.02.2021 № 216. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0216729-21#Text> (in Ukr.).
8. Kontseptsiiia rozvytku tsyfrovyykh kompetentnostei: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 bereznia 2021 roku № 167-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (in Ukr.).
9. Pro zatverdzhennia Typovoi prohramy pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv shchodo vprovadzhennia profesiinoho standartu "Kerivnyk (dyrektor) zakladu

doshkilnoi osvity”: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 29 lystopada 2022 r. № 1068. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1068729-22#Text> (in Ukr.).

10. Kontseptsiiia tsyfrovoy transformatsii osvity i nauky Ukrainy na period do 2026 roku: projekt. URL: <https://mon.gov.ua/news/kontseptsiya-tsifrovoy-transformatsii-osviti-i-nauki-mon-zaproshue-do-gromadskogo-obgovorennia> (in Ukr.).

11. Pro skhvalennia Stratehii tsyfrovoho rozvytku innovatsiinoi diialnosti Ukrainy na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025–2027 rokakh: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31 hrudnia 2024 r. № 1351-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text> (in Ukr.).

12. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy “Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity”, “Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity”, “Vchytel z pochatkovoi osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)”: nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (in Ukr.).

13. Pro zatverdzhennia Typovykh profesiino-kvalifikatsiinykh kharakterystyk posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia: nakaz Natsionalnoho ahenstva Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby vid 07.11.2019 № 203-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v203-859-19#Text> (in Ukr.).

14. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon Ukrainy vid 19 lystopada 1992 roku № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (in Ukr.).

15. Postanova Dniprovskoho apeliatyinoho sudu vid 09 lypnia 2025 roku m. Dnipro u spravi № 932/5830/24: URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128761431> (in Ukr.).

16. UNESCO Institute for Information Technologies in Education (2011). Digital Literacy in Education. Policy brief. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214688.pdf>

Harashchenko Vadym. Legal and Ethical Dimensions of Digital Competence

The article provides a comprehensive scientific analysis of the legal and ethical dimensions of digital competence in the context of modern societal transformation. It is stated that the dynamics of digitalization require a fundamental rethinking of the role of technology, which actualizes the issue of digital competence formation as a basic condition for professional self-realization. The evolution of digital competence as a legal construct is explored: from a narrow technical skill to a complex interdisciplinary category integrating legal, ethical, and managerial determinants.

The regulatory framework for the institutionalization of digital competence in Ukraine is analyzed, particularly through the Strategy for Digital Development of Innovation Activity until 2030, industry professional standards, and special legislation. Special attention is paid to the analysis of judicial practice, which allowed for the substantiation of the status of digital competence as a qualification prerequisite and a normatively expected standard of a specialist's professional fitness in the relevant field, as well as an inherent component of their special legal status.

The ethical and legal structure of digital competence is conceptualized as a triad of interdependent elements: cybersecurity (normative-technical aspect), digital etiquette (communicative-deontological aspect), and media literacy (cognitive-protective aspect). Three models of digital competence regulation are identified: "state imperative", "professional qualification", and "social partnership". It is proved that the convergence of legal requirements and ethical norms is a fundamental prerequisite for ensuring the legitimate subjectivity of an individual's lawful legal subjectivity in the

digital space and protecting fundamental human rights within the system of electronic public and professional communications.

Keywords: *digital competence, legal construct, legal status of a specialist, presumption of professional fitness, professional ethics, digital transformation, cybersecurity, media literacy, social partnership, judicial practice.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 30.12.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 03.03.2026

Дата публікації: 24.03.2026